De Molenvriend

nr. 88

Molenvrienden Land van Cuijk

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

Molenvereniging in het Land van Cuijk en omstreken
www.molenvrienden.nl

BESTUUR

VOORZITTER	Harm van Es	Floralaan 50
	Tel. 0485-578613	5831 TA BOXMEER
SECRETARIS	Walter Cornelissen	Park 8
	Tel. 0485-478818	5446 PH WANROIJ
	E-mail: molenvrienden@home.nl	
PENNINGMEESTER	Rob Snel	Chopinstraat 33
	Tel. 024-3582526	6584 EJ MOLENHOEK
BESTUURSLEDEN	Peter Pouwels	Vijverweg 6
	Tel. 024-3974266	6562 ZL GROESBEEK
	Mari Goossens	D. Boutsstraat 25
	Tel. 0485-573815	5831 VN BOXMEER

REKENINGNUMMER: 16.89.81.858 *onder vermelding adres penningmeester*

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK *Het regionale molenarchief is ondergebracht in molen "De Vooruitgang" te Oeffelt. Inlichtingen bij John Houben.*

Het werk van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk wordt mede mogelijk gemaakt door:
Beijk Molenbouw bv, Afferden (L)
drukkervanderegio.nl, Boxmeer
Van Haren Installaties bv, Cuijk
Hendrix Legpluimveegroep, Heijen
Elektro Technisch Buro Nabuurs bv, Boxmeer
Bol Adviseurs, Boxmeer
J. van Haren Diervoeders b.v. Gassel
Havens Diervoeders, Maashees
Molensteenmakerij Hans Titulaer, Plasmolen
Nabuurs Transport bv, Haps

Colofon

DE MOLENVRIEND 88, jaargang 31, nummer 1, januari 2015
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht 18 januari 1985.
De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie hiervoor is minimaal € 15,--. Aanmelden als lid kan bij de secretaris of via de website www.molenvrienden.nl. De Molenvriend is een advertentiemedium. Prijs losse nummers € 1,50.
ISSN 1384 8526

REDACTIE *Mari Goossens* *Frans Rademakers*
Marko Sturm *Paul Verheijen*

REDACTIEADRES *D. Boutsstraat 25* *5831 VN BOXMEER*
e-mail: mjfagoossens01@hetnet.nl
De Erica 2 *5831 RX BOXMEER*
e-mail: j.m.sturm@alumnus.utwente.nl

VERDER WERKTE(N) MEE *Pieter Aarts, Huub van Est, Peter Pouwels*

ILLUSTRATIES *Pieter Aarts, Mari Goossens, Peter Pouwels, Jan van Riet*

VOORPAGINA *De "Gerarda" te Heijen (Frans Rademakers en Mari Goossens)*

In dit nummer

pagina 2 **Colofon**
pagina 3 **In dit nummer**
Van de redactie
pagina 4 **Mededelingen van het bestuur**
pagina 5 **Lezing watermolens**
verslag van de lezing over watermolens
overzicht van huidige en verdwenen watermolens in onze regio
door: Mari Goossens
pagina 6 **De Scharmolen**
een verdwenen watermolen in Oeffelt?
door: Peter Pouwels
pagina 9 **Meelmotten**
door: Pieter Aarts
pagina 11 **Molens en molenaars van Sambeek**
door: Mari Goossens en Peter Pouwels
pagina 16 **Vreemde begrippen**
door: Mari Goossens
pagina 17 **Molenpoëzie**
met dank aan Huub van Est
pagina 18 **Molens in de regio**
door: Mari Goossens en Marko Sturm

Van de redactie

Bij het afronden van deze Molenvriend is het nieuwe jaar 2015 al weer een ruime week oud. Eigenlijk dus wat laat om nog een gelukkig nieuwjaar te wensen, maar wel een prima moment om nog even vooruit te kijken naar wat we dit jaar op molengebied kunnen verwachten.

In de rubriek “Molens in de regio” valt te lezen dat de restauratie van de Korenbloem in Mill haar voltooiing nadert. De oplevering zal iets later zijn dan gehoopt, vandaar dat u een uitgebreider artikel over deze molen nog tegoed houdt. Voor het volgende nummer dus iets om naar uit te kijken!

Zoals altijd horen wij graag suggesties voor kopij of ideeën voor artikelen. Ook als u zelf niet graag schrijft, zijn suggesties welkom. De redactie is dan bereid om te kijken of uw tip uitgewerkt kan worden tot een artikel.

de redactie

Mededelingen van het bestuur

Het jaar zit er alweer bijna op, de Sint heeft zijn best gedaan en het wintert nog steeds niet. Het jaar 2014 was het warmste sinds drie eeuwen, het leverde ons echter geen voordeeltje op wat de wind betreft. De tellerstand op de Maasmolen geeft dan ook een teleurstellende stand aan, met als gevolg ook minder draaipremie.

Het verenigingsjaar 2014 werd opgesierd door het 100-jarig jubileum van "De Vooruitgang" te Oeffelt. Een groot team van vrijwilligers heeft deze dag tot een groot succes gemaakt. Ook een groot succes was de BBQ met Jeu de Boules bij de watermolen te Oploo. De schutterij stelde het verenigingsgebouw en de Jeu de Boulesbaan ter beschikking. Ook de excursie, georganiseerd door de afdeling van het Gilde Noord-Brabant, trok veel belangstelling. Als afsluiting van het jaar had Peter Pouwels op 5/11 een gastspreker uitgenodigd, Piet Hein van Halder. Piet Hein is na zijn pensionering met zijn speurtocht naar watermolens gestart en heeft in 2010 een boek uitgegeven met de titel "Watermolens in Noord-Brabant". Het leverde hem veel informatie op en hij kon er enthousiast over vertellen.

Het was helaas niet alles vreugde in dit jaar. Het is ons bijvoorbeeld niet gelukt een excursie te organiseren, dit gaan we voor het komende jaar beter regelen.
Het jaar was nog maar een paar maanden oud toen ons het bericht bereikte, dat onze gewaardeerde collega Harry Daverveld was overleden. Alle molens in het Land van Cuijk en omstreken werden hiervoor in de rouwstand gezet.

We gaan het nieuwe jaar 2015 in, waarin ons weer nieuwe uitdagingen wachten. Veel draaiplezier en denk aan uw veiligheid en die van de bezoekers.
Op Tweede Paasdag organiseert onze kring Limburg de inmiddels traditionele regionale molendag. Ludger Pauls vraagt wat versterking op die dag op zijn molen. Wie zich geroepen voelt, neem contact op met Ludger.

De jaarvergadering is alweer ingepland, nl. op 28 januari. Houd deze avond vrij. Uitnodiging en verslagen volgen nog.

Het bestuur wenst jullie allen een goed en gezond 2015.

namens het bestuur
Rob Snel

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

Lezing watermolens

Verslag lezing P.-H. v. Halder, gehouden op 5 november in het Jachthuis, St. Hubert

De vooraankondiging van de lezing voor deze avond in het Jachthuis te St. Hubert was prima verzorgd. Zo was de herinnering per mail aan deze avond duidelijk en stond het bericht ook in de plaatselijke pers, inclusief de mededeling dat voor iedereen de toegang gratis was.
Het is dan jammer dat er slechts de gebruikelijke 17 enthousiaste molenaar(ster)s aanwezig waren. Met een welkomstwoord door onze voorzitter Harm met enkele gebruikelijke mededelingen werd de avond geopend.
Er werden nieuwe op geplastificeerd canvas gedrukte posters ter beschikking gesteld. Op tweede paasdag (6 april) zal de regio Noord Limburg onze regionale molendag organiseren. Speciale aandacht werd gevraagd voor de bezetting van de molen Rust na Arbeid in Ven-Zelderheide omdat Ludger Pauls dan niet veel tijd heeft.
Na de mededeling dat de koffie en één consumptie voor rekening van de club zijn, werd het woord gegeven aan de spreker Piet-Hein van Halder.

De heer Van Halder stelde zich voor en begon met de reden voor het schrijven van het boek "Watermolens in Noord-Brabant vroeger en nu", dat inmiddels uitverkocht is. Via stamboomonderzoek kwam hij terecht bij het buurtschap Halder in St. Michielsgestel, gelegen aan de Dommel waar de Essche Stroom er in uitvloeit. Hier bij het kasteel Herlaer hebben vroeger drie watermolens gestaan. Hij raakte gefascineerd in dit oud industrieel erfgoed en constateerde dat er geen boek was over Brabantse watermolens. Na zijn VUT begon hij zijn onderzoek naar de watergedreven molens en werkte 7 jaar aan zijn boek.
Aan de hand van een powerpoint-presentatie ondersteunde hij zijn verhaal waarbij hij speciaal ook stilstond bij de watermolens in onze regio, inclusief de kop van Noord-Limburg.
De redacteur heeft de molens van Noord-Limburg en de twee hier bekende spookmolens hieronder ingetekend.

De spreker stelt dat de Brabantse molens van origine

Huidige en verdwenen watermolens in het Land van Cuijk en Noord-Limburg

	Plaats	Water	Status
1	Vierlingsbeek	Molenbeek	restant rad
2	Oploo	Molenbeek	maalvaardig
3	Mill	Kerksebeek*	verdwenen
4	Escharen	Graafse Raam	verdwenen
5	Grave	Graafse Raam	verdwenen
6	Vortum	St. Jansbeek	spookmolen
7	Oeffelt	Oeffeltse Raam*	spookmolen
8	Afferden	Eckelsebeek	verdwenen
9	Ottersum*	Kendel	verdwenen
10	Gennep	Niers	olie, verdwenen
11	Gennep	Niers	zaag, verdwenen
12	Gennep	Niers	graan, verdwenen
13	Plasmolen*	Sprunkelbeek, bovenste	maalvaardig
14	Plasmolen	idem, onderste	verdwenen

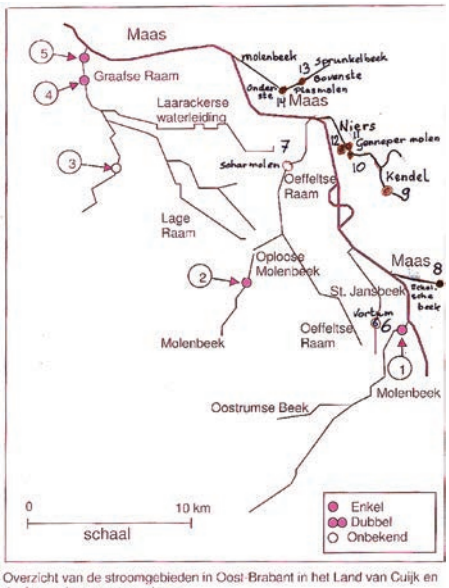

Overzicht van de stroomgebieden in Oost-Brabant in het Land van Cuijk en de daar gelegen watermolens

3* de Kerksebeek is tijdens het graven van het defensiekanaal verdwenen.
7* Zie hierover het artikel over de Scharmolen
9/13* zie de artikelen in nr. 67/68 van P. Pouwels
Van een spookmolen zijn geen exacte gegevens bekend, deze hebben vermoedelijk hier gestaan.

in houten gebouwen waren gevestigd en dat ze vanwege het geringe verval van de beken en rivieren, alle onderslagmolens waren. Vanwege het verval en de opstuwmogelijkheid stonden ze ca. 5 km. uit elkaar. De meeste molens waren wintermolens, die alleen van oktober tot maart mochten opstuwen.
De plaats van de molen, veelal bij een brug of dijk, werd ook mede bepaald door een goede bereikbaarheid voor de klanten. De molens lagen ook vaak op de grenzen van de heerlijkheden, zodat ze van twee walletjes konden eten! Er werd ingegaan op de verschillende typen en toepassingen van de watermolens. De molens zijn zeker ouder dan de eerste vermeldingen, toen stonden ze er al. In Brabant gaan ze terug tot 900AD. Bij ons is dat de verdwenen molen uit Escharen (ca. 1100) waarvan de waarschijnlijke vestigingsplaats enkele jaren geleden is gevonden. Ook werd er ingegaan op hoeveel molens er stonden, hoelang ze in gebruik waren en waarom ze verdwenen. Dat hier te vermelden gaat mij iets te ver.

Om te onthouden gaf hij ons het volgende mee.
Er hebben in totaal zo'n 100 watermolens in Brabant gestaan, het hoogtepunt was rond 1600, toen er ca. 65 stonden. Er zijn er nu nog 10 over. In onze regio hebben in zijn totaliteit 14 watergedreven molens gestaan.
Ter afsluiting van de avond bedankte de voorzitter het echtpaar Van Halder (zijn vrouw bediende de muis van de computer die de beamer aanstuurde) en wenste ons een goede thuisreis.

Mari Goossens

De Scharmolen

Een verdwenen watermolen in Oeffelt?

Ondanks het ontbreken van harde bewijzen, zijn er sterke aanwijzingen dat er in een grijs verleden een watermolen aan de Oeffeltse Raam heeft gestaan.
Op de Kleefse kadasterkaarten van Oeffelt uit 1731-32 komen we echter geen watermolen meer tegen. Toch is er een sterk vermoeden dat er op perceel 343 of 249 ooit een watermolen gestaan heeft, namelijk de scharmolen.

Niet alleen het toponiem Scharmolen aan de Oeffeltse Raam, maar ook het natuurlijk hoogteverschil, met een restant van een kolk of wiel ter plaatse, doet vermoeden dat hier ooit een watermolen gestaan heeft. Op de hoogtekaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is goed te zien dat er een soort natuurlijke dam ligt ter hoogte van het toponiem de Scharmolen.
Achter deze dam zie je nog duidelijk een restant liggen van een (molen)kolk of wiel. De rechte lijn in het midden, die van links schuin omhoog naar rechts loopt, is van het Duitse lijntje, een spoorlijnverbinding tussen Boxtel en Wesel in Duitsland, in 1873 aangelegd door de Noord-Brabantsche-Duitse Spoorwegmaatschappij NBDS. In 1950 is het personenvervoer op deze lijn gestaakt.

Naamsverklaring
Het toponiem Scharmolen begint met "schar", wat mogelijk afkomstig is van het woord "scharen", het inscharen van vee. De geografische ligging van perceel de "Scharmolen" aan riviertje de Raam, nabij een stuw of dam is ideaal voor de ligging van een watermolen. De locatie is in vroeger tijden waarschijnlijk ook in gebruik geweest om het vee (schapen) in te scharen, aangezien dit een van de weinige punten was waar men vanuit het dorp de Raam over kon steken. Het inscharen van het vee had als voordeel dat de mest verzameld kon worden om gebruikt te worden voor bemesting van de akkers. De oudste, tot nu toe door mij gevonden vermelding van de naam "scharmolen" komt voor in een archiefstuk uit 1491.

1491 december 16 (des Vrydages na sunte Lucien dach joffrouwen)
Schepenen van Oeffelt oorkonden dat Henrik Minten en zijn vrouw Hadewig / Jorden Minten en zijn vrouw Kathrijn / Arnt Minten en zijn vrouw Griet / en Neze Minten, overgedragen hebben aan broeder Johan van Zellar, voor klooster van Sint Agatha: kamp land, naast Henneke Schillink / Arnt Wier / Beertken Wiers

Kaart van Oeffelt uit 1803, met toponiem "Op den Scharmolen" (boven) Hoogtekaart Oeffelt volgens AHN, in het midden ligt toponiem de Scharmolen (rechts)

/ en de steeg, voor de 5 malder rogge per jaar die klooster daaruit heeft en voor 1/2 malder die ***Thijs van der Scharmolen*** *daaruit heeft*

Origineel (inventarisnr 923)
Met beschadigd schependomszegel
Kopie cartularium, 310 (inventarisnr 1)
Op rugzijde: 'van Jan Mynten camp tot Oeffelt'
In inventaris cartularium: 'die camp genoemt der Herentom'

Een andere, mogelijke meer voor de hand liggende verklaring van de naam Scharmolen, is dat de naam "schar" afkomstig is van scharlaken. Scharlaken is een oude benaming die in de vroegere wolverwerking gebruikt werd, die hier ooit plaats heeft gevonden. Bij de lakenbereiding werd om de beste kwaliteit laken te verkrijgen deze aan beide zijden bewerkt, door met een schaar de uitstekende pluisjes af te knippen, het zgn. droogscheren. Deze kwaliteit laken werd schaar-laken of kortweg scharlaken genoemd. Dit droogscheren vond plaats na het vollen, hierdoor kreeg het weefsel een glad oppervlak. Vooraf werd het weefsel eerst gekaard, oftewel opgeruwd met de stekels van een kaardebol. De persoon die deze werkzaamheden verrichtte werd een droogscheerder of doekscheerder genoemd. Droogscheerders waren eertijds verenigd in gilden, de beroepsgroep was soms talrijk en het gilde was machtig.
In het gemeentewapen van Oeffelt en ook van Gennep kom je nog de zgn. droogscheerdersscharen tegen, een verwijzing naar het oude ambacht. De droogscheerscharen hebben een stompe punt, in tegenstelling tot de schaapsscheerdersscharen die een spitse punt hebben.
Op de molen de Vooruitgang in Oeffelt zit nog een windvaan in de vorm van een droogscheerdersschaar, als stille getuige van een lang vervlogen ambacht.

Van wol tot scharlaken
Oeffelt, Gennep en Goch waren plaatsen die bekend stonden om de wolverwerking. De wol werd, na een uitgebreid was- en kamproces, geverfd en tot draden gesponnen. De volgende verfstoffen werden hiertoe gebruikt: wouw voor gele verfstof, meekrap voor rode verfstof, wede en lakmoes voor blauwe verfstof. Ook maakte men gebruik van aluin om de verfstoffen aan de wol te laten hechten.
De lakenwever spande zijn draden op het weefgetouw en weefde het laken tot een voorgeschreven afmeting. De standaardmaat voor een onbewerkt Vlaams of Hollands laken was 5 el breed bij 50 el lang (3,5 bij 35 meter). Er ging ongeveer 40 kg wol in een laken. Hiervan werd ongeveer 40% voor de schering gebruikt en 60% voor de inslag.
De volder of voller bewerkte het weefsel om de vezels dichter ineen te werken en zo te vervilten (zie vilt). Het werkwoord 'vollen' betekent hetzelfde als 'vullen'.
Na het vollen door voetvolders of in de volmolen werd het laken op 'ramen' gespannen om weer opgerekt te worden. De 'ramen' waren rechtop in de grond staande palen met dwarslatten. Aan deze latten en palen zaten haken zodat het laken tot de juiste lengte en breedte kon worden opgerekt. Hierbij kreeg een bewerkt laken de standaardmaat 3,5 el breed bij 42 el lang (2,5 bij 29,3 meter).
Vervolgens werd het laken 'geruwd' (geborsteld) in één richting, waardoor de stof weer wat meer volume kreeg en soepeler werd. Door in één richting te borstelen gaf men de stof een duidelijke 'vleug': alle haren staan één kant uit. Bij het verwerken van

De Scharmolen met kolk of wiel gelegen aan de Oeffeltse Raam op Google Earth

Symbool van de schaar, voor het knippen van lakens gemaakt van wol, op de windwijzer van de Vooruitgang in Oeffelt

een laken tot een kledingstuk moest de vleug naar de onderkant van een kledingstuk wijzen, zodat water in die richting van de stof af kon lopen. Duurdere lakensoorten werden aan beide kanten geruwd.
Daarna werden de duurdere lakens 'geschoren' (droogscheren): met grote scharen werden uitstekende pluisjes en haren verwijderd, zodat het geborstelde weefsel een effen oppervlak kreeg (zie ook scharlaken). Vervolgens werd er geappreteerd, wat wil zeggen dat het laken op glans werd gebracht. Hiervoor werd sandelhoutolie gebruikt. Tussen al deze stappen werden keuringen uitgevoerd die met loodzegels werden gemerkt.

Het ontbreken van een goede historiografie is voornamelijk te wijten aan het ontbreken van veel gegevens. Grote delen van de gildenarchieven zijn door de eeuwen heen verloren gegaan.

In Oeffelt zijn nog verschillende oude toponiemen als vilt, scharlaken en raam, die mogelijk verwijzen naar de wolverwerking die hier plaatsgevonden heeft.

De watermolen die in Oeffelt aan de Raam heeft gestaan is hoogstwaarschijnlijk dan ook een volmolen geweest. Mogelijk dat een opgraving ter plaatse meer duidelijkheid hierover kan verschaffen.

Peter Pouwels

Bronnen:

- *BHIC*
- *Google Earth*
- *Actueel Hoogtebestand Nederland*
- *Gennep aan de ketting*
- *Wikipedia*

Meelmotten

Een tijd geleden zag ik kruipsporen over het meel in de zak die aan de meelbak hing. Ik vroeg mij af wat dat te betekenen had en wat voor beestjes het waren. Voor de aardigheid heb ik eens gegoogeld en ben er achter gekomen dat het kruipsporen van de larven van meelmotjes zijn. Ik heb het één een ander bij elkaar gezocht en het op papier gezet.

Meelmotten (*Plodia interpunctella*)

Algemeen
De meelmot is een zogenaamde voorraadmot die verspreid over de gehele wereld voorkomt. Een mot is vooral 's nachts actief en vliegt vooral rondom lichtbronnen. Meelmotten leven van - en leggen hun eitjes in meel, zemelen, havermout, diervoeders, cacao, enz. Zelfs polyethyleen kan de mot verteren, waardoor ze zich door plastic verpakkingen heen kunnen vreten. De larve spint een soort spinrag in deze vezelrijke producten. Als je een zak geïnfecteerde meel opent zie je gewoon "klonten" spinrag in het meel en over het product lopen kruipsporen van de larven. De larve groeit uit tot een rups van zo'n 12 millimeter en spint dan een zijden cocon waar ze zich kan verpoppen.

Figuur 1 (links) Meelmot
Figuur 2 (rechts) Meelmot in rust

Uiterlijk:
- Een volwassen meelmot is ca. 1 cm lang en heeft een spanwijdte van 2 tot 2.8cm
- Voorvleugels grijs, achtervleugels geelwit
- In rust zijn de vleugels tegen het lichaam gevouwen
- De larve van de meelmot is wit; de pop is 7 tot 12 mm lang

Ontwikkeling:
- Volledige gedaanteverwisseling
- In verwarmde gebouwen komen ca. 2 tot 3 generaties per jaar voor

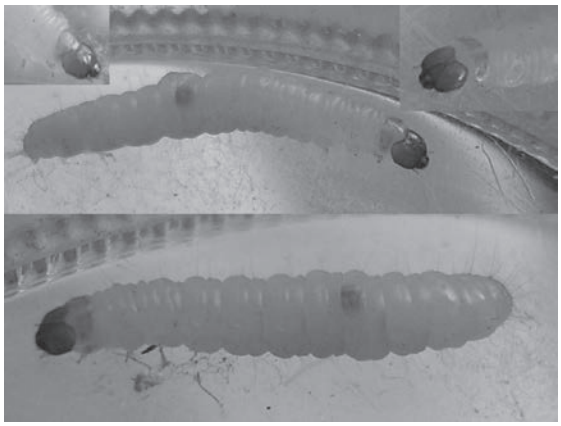

Figuur 3 Rups van de meelmot

- Duur van ei tot imago (volwassen insect): bij 18 tot 20 graden C ca. 90 dagen (bij 17 °C is dat 150 dagen)
- Bij temperaturen lager dan 13 °C staat de ontwikkeling vrijwel stil
- De vrouwtjes leggen 600-700 eieren, los in het product
- Meelmotten komen voor in allerlei levensmiddelen, zoals meel, zemelen, havermout enz.
- De larven maken spinsels, meel gaat dan in trossen samenhangen

Leefwijze:
- De uit de eitjes komende larven van de meelmot voeden zich met allerlei levensmiddelen; de andere levensstadia tasten niets aan
- Volwassenen larven verlaten hun voedselbron om op zoek te gaan naar een verpoppingplaats (naden en kieren)

Schade:
- Materiaal- en kwaliteitsverlies door aantasting van meel, meelproducten, cacao, chocolade, gedroogde groenten, vruchten, noten en andere plantaardige producten
- Verontreiniging door spinsels en uitwerpselen van de larven
- Meel dat door de larven van de meelmot is samengesponnen, kan voor verstopping zorgen

Wering/preventie:
- Temperatuur in opslagruimten lager houden dan 13 graden

- Leeggekomen ruimten goed schoonmaken
- Voedingsmiddelen,zo mogelijk, in goed afsluitbare bussen bewaren
- Aangetaste voorraden snel verwerken of vernietigen
- Oude voorraden eerst opgebruiken

Bestrijding
Het verwijderen kan geschieden met witte azijn. De meelmot kan daar niet tegen. Ook etherische oliën van onder meer lavendel en laurierblad zijn geschikt om de mot weg te houden uit voorraadkasten. Na circa 1 maand - de ontwikkelingsfase van deze mot - kan pas worden gezegd of de verdelging van de voorraadmot gelukt is. Indien deze behandeling niet werkt, is het inschakelen van deskundige hulp noodzakelijk.
Er zijn niet-giftige mottenvallen in de handel met feromonen die uitstekend werken. Maar dat duurt langer dan je wel zou willen, en, belangrijker; ze werken alleen tegen de motten en niet tegen de larven.

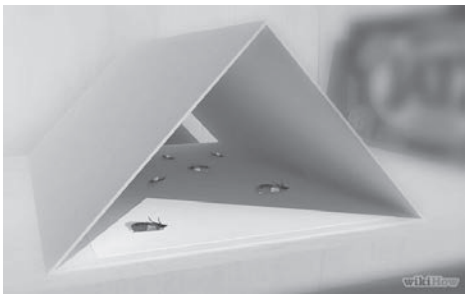

Figuur 4 Mottenval

Figuur 5 (links) Habrobracon hebetor op een meelmot larf
Figuur 6 (rechts) Habrobracon hebetor larven op een rups

Er is ook een biologisch pakket via het internet te bestellen waarbij je bovenstaande vallen krijgt samen met Habrobracon hebetor. Een sluipwesp die de larven van de meelmot opzoekt en er eitjes in legt. Je krijgt buisjes met 30 larven van de insecten thuisgestuurd. Er volgen 3 zendingen om de 3 weken. De kosten van zo'n pakket zijn zo'n € 85.

Tip
Vries droog voedsel één week in. Mocht het gebeuren dat je meel mee naar huis neemt dat mogelijk motteneitjes bevat, dan zou het invriezen voor een week de eitjes effectief moeten doden. In dit stadium zullen ze onschadelijk zijn en vrijwel onmogelijk te zien zijn met het blote oog.

Pieter Aarts

Bronnen: Wikipedia en internet

Molens en molenaars van Sambeek

Al sinds 1396 wordt er door de Gelderse rentmeester Udo de Boese vermelding gemaakt van “de nederste molen tot Beke en den gemael tot Sambeke, tot Boegen”. Dit zijn de watermolen te Vierlingsbeek en de windmolens te Sambeek en Beugen. Het is niet zeker dat er in Sambeek sprake is van een windmolen. Het kan een watermolen in de Luinbeek aan de zuidkant van de Biest zijn geweest, bij de burcht Hatendonck. Wat dit tegenspreekt is het feit dat het vreemd is dat het Overambt van Cuijk op 5 km afstand twee watermolens exploiteert die elkaar niet mochten beconcurreren en dat de Luinbeek onvoldoende debiet heeft om een watermolen rendabel te laten malen.

Dwangmolen tot 1805

Tot aan de 18e eeuw bestond de zgn. molendwang, de inwoners van Sambeek, de Sambeekse hoek, en Mullem waren hierdoor verplicht hun graan te laten malen op de molen van Sambeek. Het was het recht van de Heer om een molen te mogen oprichten. Sambeek was tweeheerig, d.w.z. een deel van Sambeek behoorde tot de Heren van Cuijk en een deel behoorde toe aan de Heren van (Box)Meer. Uit onderstaande akte uit 1446 blijkt dat de molen van Sambeek toebehoorde aan de Heren van Cuijk. De inwoners van Vierlingbeek, Loon, Groeningen geven een som geld voor de bouw van een nieuwe windmolen, als tegenprestatie krijgen zij die meebetalen aan de nieuwe windmolen te Sambeek, en hun nakomelingen, vrijstelling van bepaalde Herendiensten zoals het plegen van onderhoud aan de dijk van de watermolen te Vierlingsbeek. Deze molen stond een paar honderd meter bij de burcht Hatendonck vandaan, bij de doorgaande weg naar Vortum en een zijweg naar de burcht bij de brug over de Luinbeek, die eigendom was van de heren van Cuijk. Dit is de plaats van de vroegere molen, een standaardmolen die in 1482 in verval raakte. Veertig jaar later (in 1522) werd er met onderdelen van een oude looimolen uit Grave in Sambeek een “nieuwe standaardmolen” gebouwd.

Het gericht van Sambeek miste al veertig jaar zijn windmolen, waardoor het recht van het gemaal voor de landsheer verloren dreigde te gaan. Nu stond er in Grave nabij de gracht nog een half vergane looimolen, die daar slechts voor de helft van de tijd dienst kon doen vanwege de slechte windvang. Stadhouder Floris van Egmond liet de nog in behoorlijke staat verkerende molenstandaard, de steenbalk, een roede en enig binnenwerk van deze verrotte molen in juli 1522 door timmerman Hubert van Wirdt naar Sambeek vervoeren. Het karwei van de herbouw werd aan hem uitbesteed voor 22 1/2 gulden, behoudens het aanbrengen van het ijzerwerk. Hiervoor leverde Wouter Smyt uit Grave, 400 scherpelingen, 850 lasnagels, 3000 zoldernagels en 1150 planknagels. Voor het repareren van de molenstandaard had Wouter nog nodig 14 pond ijzer aan platen en 6 pond aan krammen, voor de roeden 18 pond ijzeren banden. De grote stukken vergden het meeste ijzer: de nieuwe ijzeren spil 203 pond, de kleine spil 65 pond en een nieuwe “guet”of molenijzer 31 pond. Het hele werk van herbouw en reparatie kostte 253 £ 8st. en 6 den. [rekening opgemaakt in ponden, stuivers en penningen=denaris]

Bron: A.R.A. Brussel Rekenkamer no 26 432, artikel uit de Merlet 1976, door H. Douma

In 1553 huwde Anna van Egmond (van Buren) met de prins Willem van Oranje. Zij was de leenvrouwe van het Land van Cuijk. Na haar overlijden in 1558 werd de jonge prins erfheer van deze leengoederen. Na de boedelscheiding ten gevolge van de dood van Willem de Zwijger werd in 1599 het Land van Cuijk aan Prins Maurits toebedeeld. Bij zijn overlijden in 1625 kwam alles in handen van Frederik Hendrik. Rond die tijd verdween de burcht en resteerde er nog slechts een hofstede. Tijdens de 80-jarige oorlog ging het beheer van de landgoederen van de Oranjes over op de Nassause Domijnraad die het beheer voerde tot ca. 1800. In 1634 word er in Sambeek geschreven over “*een plaats voortijds den Hatendonck genoempt en is en nu de warande is in eenen cingel gelegen”*. Daar komt waarschijnlijk de straatnaam “Oude Waranda” in Sambeek vandaan. Een boerderij met deze naam staat er nog steeds. Terwijl de naam warande in de betekenis van jachtterrein/park de juiste is. Waranda als overdekt terras is een verbastering. Op kaarten uit 1923 staat de naam “Warande” vermeld.
In 1804 word een zekere Jan Jelisen van deze molen gezet omdat hij zijn pacht niet betaalde en het onder-

houd van de molen te wensen overliet. Als voorlopige vervanger werd Jacobus Diels, pachter van de Vierlingbeekse molen, die ook eigendom was van de Oranjes, aangesteld. Zijn opvolger Gaspard Molmans uit Boxmeer had in 1811 een grote achterstand bij het betalen van de pacht. Er werd gedreigd beslag te leggen op enkele stukken grond van hem, waarna hij toch eieren voor zijn geld koos. De molen bleef tot 1814 in slechte staat verkeren. Eind dat jaar werd er een openbare aanbesteding uitgeschreven om het molenhuis en de molen te repareren. Willem Momans voerde het werk aan de molen uit voor 220 gld., Adriaan Diels dekte het woonhuis met nieuw stro voor 68 gld. Hij was een zoon van de waarnemende molenaar. Zijn oudste broer Martinus pachtte in 1815 de molen. Op de kadasterkaart van 1811-1832 sectie C530 staat op het huidige perceel een standaardmolen met als eigenaar Martinus Diels , beroep molenaar, vermeld. Martinus Diels wordt in 1816 benoemd als toeziend voogd over de beide minderjarige kinderen van zijn overleden zuster Anna Elisabeth Diels die gehuwd was met Johannes Baltesen

Na de Franse tijd is de molendwang opgeheven en blijft de molen in het bezit van de familie Diels. Waarschijnlijk kochten zij, Adriaan en Martinus, op 1 januari 1820 de molen met huis en erf. Na het overlijden van zijn vrouw in 1830 hertrouwt Martinus in ’43. Bij het overlijden in 1833 van de ongehuwde broer Adriaan, molenaar te Vierlingsbeek en voor de helft eigenaar van de Sambeekse molen, laat hij zijn deel na aan de kinderen van zijn zus Anna. Hierdoor worden Johanna Baltesen en Theodorus Martinus Baltesen beide voor de helft mede eigenaar van de molen van Sambeek.
In 1844 sterft Martinus Diels kinderloos en erven

Kadasterkaart uit 1811-1832, Het kruisje rechtsonder is de molen. In sectie 502 is het restant van de burcht Hatendonck te zien, later de Warande

neef en nicht de hele molen. Johanna Baltesen blijft tot haar dood in 1886 ongehuwd, hierdoor gaat haar erfdeel van de molen naar de kinderen van Theodorus Baltesen, gehuwd met Maria Elisabeth Verhasselt.
Volgens het bevolkingsregister van Sambeek 1850-1860 zijn onderstaande personen inwonende bij het gezin Baltesen-Verhasselt:

- Johannes Theunissen, geboren te Kessel 1832, bakkersleerling, vertrekt 20-06-1851
- Hendrina Martens, geboren te Kessel 1827, meid
- Hendrika Heezen, geboren te Kessel 1835, meid
- Gijsbertus Geene, geboren Vierlingsbeek 1816, molenaar, vertrekt op 01-05-1850 naar Vierlingsbeek
- Godefridus Kaanen, geboren Dommelen 1822, molenaar, komt op 01-05-1851 van Boxmeer en vertrekt op 11-05-1855 naar Vierlingsbeek
- Balthasar de Laure, geboren te Veldhoven 1827, molenaar, komt op 22-04-1852 van Dinther
- Johanna Gertrudis Poell, geboren te Mierlo 21-05-1835, meid, komt op 20-06-1851
- Lucas van Hees, geboren te Alphen 1822, molenaar, komt van Beugen 01-05-1853
- Antonius van Haaren Osch, geboren Den Dungen 09-06-1823, molenaar, komt van Den Dungen en vertrekt 09-04-1866 naar Oirschot

Dit geeft een beeld van een middenstandsgezin uit die tijd. Theodorus was een gezien en gerespecteerd man in Sambeek.
Hun jongste zoon Petrus Johannes Hendrikus Baltesen is 11 jaar als zijn vader in 1871 sterft. Hij leert zodoende op jeugdige leeftijd al voor zich zelf op te komen. In 1898, enkele maanden voor Piet zijn huwelijk met Anna Maria van der Zandt, overlijdt Piet zijn moeder, Maria Elisabeth Verhasselt, beroep winkelierster, oud 81 jaar. Volgens het bevolkingregister van Sambeek (1890) woont bij het echtpaar Baltesen-van der Zandt, Anna Gertruda Elisabeth, een ongehuwde zuster van Piet en komt op 12-05-1898 de dan zestienjarige Peter Jan Hubert Aerts uit Meerlo (een neef) bij hun inwonen, om als knecht op de molen mee te helpen.
Dat Petrus Johannes Baltesen een ondernemend persoon is, blijkt uit onderstaande feiten: op 12 april 1899 treedt hij toe tot de dan opgerichte afdeling “In ‘t Land van Cuijk” van de algemene Nederlandse Molenaarsbond. Andere leden zijn; Reijnen van Wanroij, Havens van Vierlingsbeek, A. van Riet van Beers, H. v.d. Eijcken van Cuijk, G. Jetten van Bergen. Binnen de afdeling “Boxmeer” worden gekozen tot vice-president Jetten te Bergen, tot secretaris G.H. v.d. Eijcken te Cuijk, tot commissaris A. van Riet te

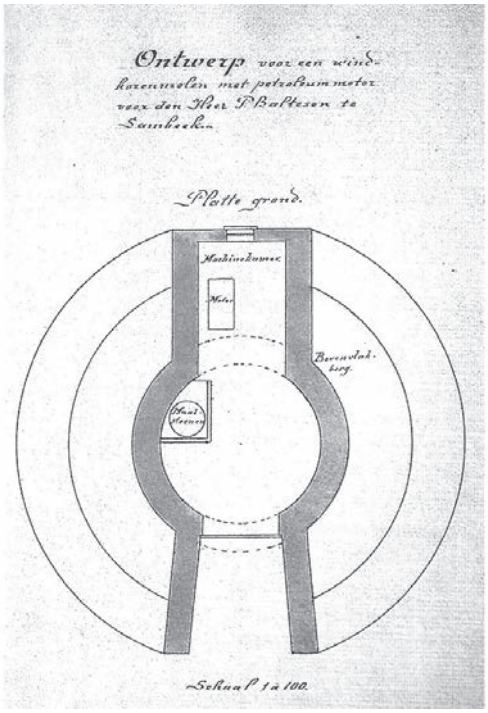

Op de tekening staat de motor achterin en het steenkoppel links in de invaart

Beers en als penningmeester P. Baltesen te Sambeek. Behalve molenaar is Petrus Johannes Baltesen ook bakker, winkelier en caféhouder.
Bij een hevige onweersbui in de herfst van 1899 breekt een van de roedes van de oude molen af. Tijdens het vervoer van de nieuwe roede naar de molen op 12 januari 1900, breekt een van de kettingen waarmee de roede onder aan de malle Jan hangt, door dit ongeval raken drie van de vier personen gewond. In de oktober van hetzelfde jaar waait de oude molen gedeeltelijk om, waarschijnlijk is dit de aanleiding dat molenaar P. Baltesen het besluit neemt om een geheel nieuwe molen te bouwen.
De grootste verandering vindt plaats in 1902, dan bouwt P. Baltesen een compleet nieuwe stenen beltmolen.
Hij laat de standaardmolen afbreken en bouwt, ca. 175 m. noordelijker, op de huidige plaats, een stenen beltmolen met de naam “De Verandering”. Er wordt ook een moderne petroleummotor van ruim 14 pk en koppel kunststenen geplaatst.

In het Boxmeersch weekblad van 4 juli 1903 staat onderstaand artikel:
Sambeek, 1 juli. Hij is thans zoo goed als gesloopt de oude molen, die, voor zoover men kan nagaan, bijna drie eeuwen den tand des tijds heeft getrotseerd, die het kostelijke graan, dat hij gedurende al dien tijd rondom en in den verren omtrek had zien rijpen, tot voedsel van mensch en vee had gemalen, die verschillende geslachten had zien komen en gaan: die menigmaal zijn meester grafwaarts had zien dragen; ook hij is niet meer. Hij ook, die zoo menige storm- en bliksemvlaag had weerstaan, heeft ook dikwijls een veer moeten laten in den strijd tegen de onheilspellende elementen, doch vooral in den jongsten tijd, nu de krachten hem eindelijk meer en meer schenen te ontbreken, werd hij meer dan eens duchtig gehavend, zoodat aan een krachtig herstel niet meer te denken was. De tegenwoordige eigenaar P.J. B. alhier, besloot dan ook hem te sloopen en door een nieuwen steenen molen te vervangen, ingericht volgens de nieuwste eischen des tijds. Hij heeft daarin geplaatst een petroleummotor van ruim 14 paardekracht om te allen tijde zijne geachte cliëntèle te kunnen gerieven.

Volgens de aanbevelingsbrief in De Molenaar van 05-06-1901 had de nieuwe molen een voor die tijd modern koppel Trappsche kunststenen.

In De Molenaar van 09-03-1904 staat onderstaande advertentie:
Levering molenassen en askoppen door de gebroeders Mercx uit Tilburg.

1881	G.H. Verhofstad	Groeningen
1897	Wed. C. de Loure	Boxmeer
1901	P. Baltesen	Sambeek

De Verandering voor 1944

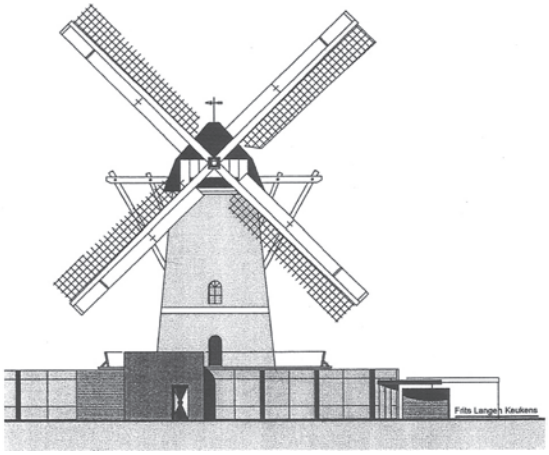

Plan voor reconstructie van de Sambeekse molen

Na zijn overlijden in 1915, hij sterft kinderloos, neemt zijn neef Peter Aerts het bedrijf over.
Peter Aerts verkoopt op 53-jarige leeftijd de molen met terrein en inmiddels gebouwd pakhuis in twee delen op 28 maart en 4 april 1934 aan Martinus Kateman voor 5.250 gulden. Hij heeft er waarschijnlijk zelf niet op gemalen want na een maand verkoopt hij hem met verlies aan A. Verhofstad, molenaar in Groeningen. Zijn kinderen, Frans en Bert runnen het bedrijf tot 1941 waarna hun broer Gerrit in dat jaar trouwt met Dora Jilesen en eigenaar wordt van de molen. Het zit ze niet mee. In 1942 overlijdt Gerrit en zet Dora in de moeilijke oorlogsjaren het bedrijf voort. Op het einde van de oorlog op 29 sept. 1944 wordt de molen door de terugtrekkende Duitsers in brand gezet. (Zie nr. 40).

Na de oorlog werd de molen als 'Doofpot', dus zonder gevlucht (dat was tijdens de brand verloren gegaan), weer herbouwd en ingericht met een motorgemaal. Het bedrijf floreerde en er werd een elektrische hamermolen bij geplaatst en een pakhuis. Op de witte band rond de molen liet Dora de naam 'Op Hoop van Zegen' schilderen.

Op 1 mei 1965 verkocht de toen 48-jarige weduwe haar zaak aan de Grotestraat 108 voor 9000 gld. aan Cor Havens. Die kocht het bedrijf voor de klandizie voor zijn eigen maalderij in het dorp. Hij verkocht het daarom dezelfde dag door aan Wilhelmus Cornelius Veldpaus uit St. Anthonis die het na 12 dagen wederom doorverkocht aan de Boxmeerse koopman Kelders. Dat betekende het einde van de molen in

Molens te Sambeek

Gemael tot Sambeke	1396
Standaardmolen van Zandbeeck	1446-1482
Standaardmolen te Sambeek	1522-1903
Stenen beltmolen "De Verandering"	1902-1944
Gemaal "Op Hoop van Zegen"	1945-1965

Molenaars en eigenaren van de molen te Sambeek

Jan Jelisen	-1804	pachter
Gaspard Molmans	1804-1815	pachter
Martinus Diels	1815-1841	molenaar en eigenaar
Adrianus Diels	1815-1833	mede-eigenaar en molenaar te Vierlingsbeek
Theodorus Baltesen	1833-1871	mede-eigenaar en bakker
Johanna Baltesen	1833-1886	mede-eigenaar
Joannes Schuurmans	1869	molenaarsknecht, *St. Michielsg. 15-01-1844
Jacobus Diebels	1869	molenaarsknecht, *Velden 25-08-1849
Hubertus van de Venne	1880-1881	molenaarsknecht *Roermond 21-10-1858
Petrus Theodorus Elsen	1883	molenaarknecht afkomstig van Batenburg
Petrus Baltesen	1886-1915	molenaar, bakker en eigenaar
Peter Jan Hubert Aerts	1898-1901	molenaarknecht *Meerlo 03-07-1881
Peter Jan Hubert Aerts	1904-1908	molenaar
Peter Jan Hubert Aerts	1915-1934	molenaar, bakker, caféhouder en eigenaar
Martin Kateman	1934-1934	eigenaar
Arnold Verhofstad	1934-1941	eigenaar, molenaars Frans en Bert
Gerrit Verhofstad	1941-1942	molenaar en eigenaar
Wed. Dora Verhofstad	1942-1944	eigenaar

Sambeek en de lijst met molenaars die hier gewerkt hebben.
Dora Verhofstad-Jelisen woonde vanaf haar trouwen tot haar dood in 2000 in het pand Grotestraat 46 in Sambeek.

Daarna werd het verkocht aan C. Nissen die er een bedrijf voor het produceren van betonnen stalinrichtingen in vestigde. Hij bouwde de werkruimten aan de molen.
Op dit moment is er F. Langen met keukens- en badkamerinrichtingen in gevestigd.
Een tiental jaren geleden is er even sprake geweest om de molen te restaureren maar daar was onvoldoende draagvlak voor.

Mari Goossens en Peter Pouwels

Bronnen:

– *BHIC*
– *Genlias*
– *Transchotkaart 1811-1832*
– *www.watwaswaar.nl*
– *Molenvriend nr 40*
– *De Molenaar*
– *www.alle molens.nl*
– *´t Duvelsklokje nr. 50 Stichting Sambeeks Heem*
– *Land van Cuijk, 33 dorpen en een stad. R v.d. Brand / H. Douma*

Opmerking: in ons nr. 49 staat een verhaal over een standaardmolen De Waranda. Hiermee wordt waarschijnlijk de molen aan de Loerangel bedoeld bij het Boxmeers kasteel.
Ook verschijnt hier de naam Diels als eigenaar van deze molen? Wellicht vereist dit nader onderzoek.

(zie voor meer foto's de collage op de achterzijde van de omslag)

De Sambeekse molen na verwijdering van de kap

Vreemde begrippen

Vreemde begrippen, uitdrukkingen en woorden: waar komen ze vandaan? Sommige woorden kun je wel googelen, maar dan geraak je vaak van de regen in de drup. Zoals het woord achterkeuvelens, ons allen welbekend. Dit woord blijkt via “keuvel” te herleiden tot monnikskap of imkersmuts, en dan wordt het al wat duidelijker; een doek die aan een muts hangt, gelijk het keuvelens aan de kap hangt.

Bij het woord weijnas (luias) zit er nog de in ons dialect gebruikte term weijnen tussen, zoals in hooi of gras weijnen. Je gaat dan het hooi omkeren/omdraaien, en dan wordt de naam duidelijk te herleiden. Hetzelfde geldt dan voor weijnbalk (windpeluw). Windpeluw/weijntpeul komt dan weer uit het latijn, en peluw betekent langwerpig kussen.
Voor manbalk (penbalk) is de link nog lastiger te leggen. Manbalk is niet afgeleid van man, maar van maan, en dan wordt het duidelijk wanneer we de vorm van de penbalk erbij halen. Deze balk lijkt wel op de sikkel van de maan.

En waar zou de naam “korbelen” vandaan komen? Van corbel (frans) en corvus (latijn), de naam voor “raaf”. Korbeel, kraveel. Uitstekend steunbalkje in hoekconstructie. Maar de link met een raaf kan ik niet zo makkelijk leggen. Als iemand er meer van weet hoor ik het graag en kom ik erop terug.

Praam voor “vang” komt waarschijnlijk via: “pramsen” en “bremsen” uit het Duits, en sloeg onder andere op een toestel om onwillige paarden in bedwang te krijgen. Hoe toepasselijk.

Een keuvel

“Over de hekel halen” komt uit de touwslagerij, waar op een plankje met uitstekende pinnen ongerechtigheden uit vlas/hennep getrokken werden en de vezels rechtgetrokken. Die pinnen waren scherp; dus vandaar. Scherp en pinnig over iemand spreken.

Dan nog een voor de watermolenaars: krimpmuur. Dit is gemakkelijk te verbinden met krimpen, en dan met nauwer worden. De wateraanvoer wordt vernauwd.
Heb je zelf nog leuke aanvullingen of wil je een woord uitgezocht hebben: stuur het naar de redactie. Ook als je denkt het beter te weten: stuur je commentaar op!

Mari Goossens

Molenpoëzie

Onderstaand gedicht gaat over het molentje De David. Het molentje is gebouwd omstreeks 1890 en diende als representatiemateriaal voor de makers van dit molentje. Na een aantal verplaatsingen is het in 1985 omgewaaid. Vervolgens is het, na te zijn opgeslagen, terechtgekomen in het Openluchtmuseum Het Hoogland te Warffum waar het is gerestaureerd en geplaatst. Tijdens de officiële ingebruikname op 29 augustus jl. is een boekje uitgegeven getiteld “je treft vanzelf de wind” waarin dit stukje proza is opgenomen. Met dank aan Huub van Est voor de toezending.

De kleine David

David, kleine David
strijdend tegen reuzen
je wiekslag zoekt een regelmaat
in de wind tref je rust.

Zie de staalgrijze monsters
waken over ’t Wad
waar Goliath een herder lijkt
schapenwolken drijvend.

David, kleine David
vergeet de oude groten
vergeet het nieuwe staal
zoek de rust en sla een kruis.

David, kleine David
ga een laatste maal op reis
je wieken zullen draaien
je treft vanzelf de wind.

Gritter

Molens in de regio

De Nooitgedacht te Afferden

Er is weinig nieuws uit Afferden, maar wel dan wel heuglijk nieuws: Detlef Frans, van de Steprater molen uit Walbeck is geslaagd voor zijn tentamen! Proficiat! En nu op naar het examen, succes!
Verder wensen wij iedereen een prettig nieuwjaar toe en dat het weer een prachtig molenjaar mag worden!

Frank Heeren

De Martinus te Beugen

Sinds de vorige 'Molenvriend' heeft de Martinus lekker kunnen draaien, in 2014 komen we uit op ruim 118.000 omwentelingen. Het zuidkoppel is klaar en daarmee is proefgedraaid en gemalen, het resultaat is zoals gewenst ook de balans van de loper is zeker verbeterd.
De verbouwing voor een toilet en kantineruimte is weer een stap verder, als ik dit schrijf is het grondwerk gedaan (Martijn langs deze weg bedankt) en is het wachten op de Fa. Janssen uit Beugen om de leidingen aan te brengen.

Voor het bestrijden van de muizen zijn we nu maar een andere weg ingeslagen en hebben we gif gekregen via de gemeente Boxmeer. De konijnen houden we weg met nertsenpoep, dit moet natuurlijk wel regelmatig herhaald worden.

In de kersttijd is de Martinus voorzien van een kerstster boven in het gevlucht die van een grote afstand te zien is, maar het onmogelijk maakt om in deze periode te draaien. Dus genieten Marko, Pieter en ondergetekende van een welverdiende vakantie.
namens de molenaars van de Martinus

Harm van Es

De Jan van Cuijk

We hebben wekelijks gedraaid en indien het toeliet met de molen gemalen. De laatste weken van het jaar waren goed bedeeld met wind zodat de hele voorraad tarwe nu vermalen is. De voorbereidingen voor de restauratie zijn in volle gang. Hier kunnen we nu nog geen mededelingen over doen. Hierover de volgende keer meer.

Enkele weken geleden lag plotseling de vangbalk op de zoldervloer in opgelegde situatie. Deze heeft altijd laag gehangen, maar op onverklaarbare wijze is deze verder gezakt. We hebben de vangbalk omhoog gehangen en de vang opnieuw afgesteld. De rust en klamp waren ondertussen ook kachelhout geworden en in de loop van de jaren vol met spijkers geslagen, vandaar dat we hier iets nieuws voor gemaakt hebben. Een hele klus, maar uiteindelijk waren we tevreden over de werking.
De week erop wilde de molen plotseling niet aanhouden bij het vangen terwijl de wind niet al te krachtig was. Toen de molen uiteindelijk stilstond konden we met de hand de molen zo maar doorduwen zonder al te veel inspanning. Foute boel was onze eerste gedachten. Bij inspectie bleek dat de voering helemaal vettig was. Hoe is dit nu weer mogelijk? Het leek wel of er reuzel op gesmeerd zat. Nadere inspectie deed ons vermoeden al bevestigen. Wat was het geval? Bij het smeren van de hals is er reuzel (via de windpeluw) op de tempelbalk/burgemeester gevallen en omdat onze lange spruit niet op de tempelbalk ligt maar er een ruimte van 3 cm tussen zit is de brok reuzel via de tempelbalk, richting het aswiel gerold en op het buikstuk gevallen van de vang. In gelichte toestand ligt het vangstuk ongeveer 4 cm buiten het aswiel. Met het vangen is de reuzel tussen de vang gekomen en heeft de vangstukken en de voering vettig gemaakt. Nadat we de voering en vangstukken ontdaan hadden van de reuzel, vangt de molen weer als vanouds. We hebben hier wel leergeld uit getrokken door niet te veel te smeren op de hals. Een lekbakje onder de halssteen zou de afgevallen reuzel opgevangen hebben. Dit wordt dus het volgende project. Dus een gewaarschuwde molenaar telt voor twee.

Stefan Willems

De Bergzicht te Gassel

Vanaf 2015 gaan we in Gassel in plaats van de donderdag op woensdag draaien van 10.00 tot 15.00 uur.

Jos van der Heyden

De Reus te Gennep

Geen bijzonderheden op de Reus. Echter wel drie leerlingen geslaagd voor het proefexamen: proficiat Jan Kamphuis, Vincent Claessens en Detlef Franz!

Coby Weerts

Steken van een roede in Mill

De Gerarda te Heijen

Over de Gerarda is niet veel te melden, alleen dat we eindelijk beginnen met een deugdelijke afzetting te maken, de konijntjes niet wegblijven, leerling Vincent geslaagd is voor het proefexamen, de Duitse leerlingen weer verder gaan met de opleiding na een pauze van een jaar waarin ze thuis gewerkt hebben. Amerikaanse studenten hebben een muziekfilm gemaakt met de Gerarda met draaiende wieken op de achtergrond (hoewel er geen wind was!) en er blijft onveranderd veel bezoek komen.

Frans Rademakers

De Lindense molen te Katwijk

We hebben dit najaar wat last gehad van vogels op de kap (kauwtjes?) die het mos los trokken op zoek naar insecten en daarbij het afdekgaas van het riet kapot pikten en de plukken mos op de stelling lieten vallen. Zo ook hebben we bezoek gehad van ratten die onze voorraad walnoten hebben gestolen.

De lichtboom van de maalsteen werd teveel naar opzij getrokken bij het uit het werk zetten van de steen, daarom hebben we een geleidingstijl onder het paard geplaatst. Tijdens de excursie op de Vlaams-Brabantse contactdag hebben we op een van de bezochte molens gezien hoe een contragewicht gebruikt werd voor de afstelling van de regulateur. Zo'n soort contragewicht hebben we ook aangebracht aan de antieke regulateur van de Lindense molen. We hebben de stelling met algendoder behandeld. Dit moet altijd in de herfst gebeuren om gevaarlijke glijpartijen te voorkomen. Het jaar 2014 hebben we afgesloten met 29287 omwentelingen op de teller en met het ophangen van de verlichte kerstster aan de stelling. Voor het jaar 2015 wensen wij jullie een fijn molenjaar toe met veel tegenwind.

Peter Simons

De Korenbloem te Mill

De restauratie werd vanwege werkzaamheden elders door de firma Beijk enige weken voor de bouwvakvakantie stilgelegd. Ze hadden het onder andere druk met het verplaatsen van de Grauwe Beer in Beesel. Ondertussen hoefden wij niet stil te zitten, de belt moest afgegraven worden om de vleugelmuren bij de invaart te verstevigen en om de invaart waterdicht te maken. Er werd ook een begin gemaakt met het maken van een toiletvoorziening in het molengedeelte. De belt werd opgehoogd en ingezaaid dus tijdens de vakantie was er werk genoeg te doen.

De restauratie van de roeden en de staart liep iets uit.10 november werden ze opgehaald bij Coppens te Bergharen en door Jenniskens uit Beugen samen met de schoren weer aan/ in de molen getakeld.

De net gestoken roedes van de Korenbloem worden opgehekt

Een paar dagen van tevoren schilderde Ramon met zijn vriend René midden in de nacht nog even voor de laatste keer de schoren. Dat gaat een stuk gemakkelijker dan als ze geplaatst zijn, niet?

Bij het steken van de roedes hadden we veel bekijks, o.a. van de lokale TV. Tineke had een pan soep voor de toeschouwers klaar staan. De staart, oude Franssen roe met erin de regenwaterafvoer van de kap, de david van de oude zelfzwichting, looprol en het kruiwerk werden geplaatst.
Daarna konden de hekwerken en de kruipalen aangebracht worden. Het 1,85 m brede hekwerk met een mooie zeeg erin aan brengen is een secuurder werk dan ik verwacht had. Daarna de voorzomen en de windborden. 15 dec. werd er even met 1-2 Bft zonder zeilen en stormborden proefgedraaid. De molen kruit licht en loopt snel aan.
Inmiddels zijn door Sipke Koning de zeilen ingemeten. Deze zullen – volgens toezegging – voor de opening, die half-eind januari gepland staat, opgehangen worden.

Mari Goossens

De Maasmolen te Nederasselt

Wat de Maasmolen betreft heb ik niet veel te vermelden. Ik ben er weinig en heb ook weinig of niets aan klussen gedaan. Deze beurt sla ik maar een keertje over. Sonja en ik wensen jullie en de familie een gezond en gelukkig 2015.

Rob Snel

De Vooruitgang te Oeffelt

In Oeffelt zijn in opleiding: Martijn van Hulsbeek (Wanroij), Sonja Middelink (Boxmeer), Klaus van Elsbergen (Kalkar) en Stijn Arts (Overasselt).
Klaus is geslaagd voor het toelatingsexamen en zal opgaan voor het voorjaarsexamen 2015.

John Houben en Theo van Bergen

Snoeiwerkzaamheden bij de standerdmolen van Oploo

De watermolen te Oploo

De defecte stuw is weer gerepareerd. De molen zou weer kunnen draaien, ware het niet, dat rondom de wateras enige isolatie is aangebracht om de ergste wind buiten te houden vanwege een aantal activiteiten in de watermolen. Op 15 november was het evenement “Pruuve” waar flink wat bezoekers genoten in een mooie sfeer van diverse soorten gerstenat. 17 december was het “Plo Licht Op” met in de molen diverse ambachten en snuisterijen.
In januari gaat de molen weer draaien na een stilstand van 8 maanden. Theo Heijligers heeft zich beschikbaar gesteld als vrijwilliger en zal onder het toeziend oog van Jan de molen gaan bedienen.

De molenkolk is nog niet geschoond, het lijkt er op dat de jarenlange onderhandelingen tussen gemeente en waterschap nog niet afgesloten zijn.

De Korenbloem te Oploo

Sabine heeft een nieuwe ladder. Hiermee kan zij veilig afdalen in de hel om de zetel te smeren. De nieuwe molenroeden lijken op een laag pitje te staan omdat er bij de gemeente totaal geen financiële ruimte is om dit soort uitgaven te doen. We willen graag onderzoeken in hoeverre het verantwoord is om nog een tijdje met de oude roeden door te doen. Een geplande onderhoudsschilderbeurt is verplaatst naar een iets beter seizoen.

Er zijn twee flinke Nordman sparrenbomen omgezaagd. Deze bomen die hun carrière zijn begonnen als kerstboom, waren in ruim 25 jaar uitgegroeid tot een hoogte van ruim boven de kap. En dat net op het westen. Ik heb er een foto bijgedaan van de houthakker die in de ene boom zit en een stukje van de andere boom heeft gefotografeerd en de molen op de achtergrond, zodat u een idee heeft.

Zoals gebruikelijk waait het de hele week en zoals gebruikelijk heeft de wind zaterdagsmorgens een dipje. Hebben we wel mooi de tijd om een woordje te doen met onze spelt-klanten en de molen eens goed aan te vegen.

Met “Plo Licht Op” zijn er weer talloze pannenkoeken gebakken in de mooi verlichte onderbouw van de molen. De opbrengst gaat naar Serious Request. Een blazersensemble speelde vanaf het balkon.

Zowel op de watermolen, als op de standerdmolen zijn de nieuwe monumentenbordjes aangebracht.

Vanuit Oploo wensen wij u alle goeds, ook voor uw familie en uw favoriete molen.

Sabine Hillebrecht en Jan van Riet

De Luctor et Emergo te Rijkevoort

In Rijkevoort is de laatste tijd toch nog wat gebeurd. Eind juli heeft Paul de molen klaar gemaakt voor een langdurige rust. De zeilen zijn er af genomen en het vang- en paltouw naar binnen gehaald. Ondertussen gaan de controles gewoon door, zo kregen we na de bliksemcontrole een aluminium bevestigingskabel van liefst zes meter. Ook zijn de brandblussers weer in orde bevonden.

Begin september werd de bevrijding herdacht in Rijkevoort. Op verschillende plekken in het dorp kon men sporen uit de oorlog bezoeken, zoals een schuilkelder, Wehrmachthuisje of de molen met namen van geallieerde soldaten op de koningsspil. Bezoekers konden meedoen met 'raad een soldaat', een miniquizje omtrent de namen op de koningsspil en dan is een stilstaande molen een voordeel. Omdat het meel op de bon was werd er tussendoor clandestien wat meel verkocht. Ook speelde een bandje op de stelling liedjes van de bevrijding. De molenaars hadden een informatiestandje gemaakt waarop was te zien waarom de molen stilstaat en wat de pijnpunten zijn. Tot overmaat van ramp landde er ook nog eens een parachutist in het gevlucht. Hij raakte gelukkig niet gewond en bleef nog gezellig even hangen.

Molenstichting Noord-Brabant heeft ingestemd met de restauratieplannen voor de Luctor et Emergo. Nu is het aan de provincie om een besluit te nemen. In het ontwerpbestemmingsplan voor de kom van Rijkevoort zou de molenbiotoop door nieuwe regels ingeperkt worden. Door inzet van de Hollandsche Molen, stichting Molens gemeente Boxmeer en de molenaars worden niet de nieuwe, maar de huidige (lees: betere) regels in het nieuwe bestemmingsplan opgenomen.

Met het motorkoppeltje breken we regelmatig wat tarwe voor de lokale zorgboer en zo gebeurt er af en toe nog eens wat. Inmiddels is de uitleenbibliotheek in de molen gestopt met hun inzamelen en uitlenen van de boeken, vanwege te geringe respons.
We hopen dat 2015 in het teken komt te staan van de restauratie.

Paul Verheijen, Mari Goossens

De Heimolen te Sint-Hubert

De Heimolen heeft afgelopen periode iets meer gedraaid nu Mari en Ramon regelmatig op de dinsdag aanwezig zijn. Nu we met meer mensen zijn was dit een goed moment om het maalkoppel eens onder handen te nemen. Een paar jaar geleden hebben we het koppel ook al proberen af te stellen maar toen hebben we de steenbus en rijn laten zitten. Nu hebben we onlangs weer alles uit elkaar gehaald en ook de steenbus eruit gehad en opnieuw afgesteld. Na een paar zakken tarwe te hebben gemalen merkten we dat ook de vaste 4-takt rijn niet helemaal goed in de loper zat. dus weer alles uit elkaar en de rijn ook afgesteld, dit valt met een 4-takt vaste rijn nogal tegen. Beide stenen zijn toen ze openlagen even schoon gebild en dus kunnen ze er weer even tegen. Nu alles weer oke is maalt het koppel weer prima. Dus in 2015 zullen we weer meer gaan malen.
Tijdens de feestdagen was de molen zoals de traditie is weer sfeervol verlicht met de ster in top. Dit wordt dan ook ieder jaar zeer gewaardeerd.
Ik wens u een goed 2015 toe.

Walter Cornelissen

De Hamse Molen te Wanroij

De molenaars hebben de kammen van de kruilier laten oplassen en de kruilier opnieuw gericht. Vanwege de veiligheid zijn we begin december gestopt met draaien. De gemeente Sint-Anthonis wil de meerkosten van restauratie van het gevlucht met Van Bussel niet betalen, ondanks de grote besparing op termijn.

Dit jaar is er geen kerstster geplaatst.
Wij wensen iedereen een goed en gezond 2015.

Jan Selten en Jos Verberk

De "parachutist" in de Luctor et Emergo

Molenbezoek in de regio

Ronde stenen bergmolen "Nooitgedacht" te Afferden
Openingstijden: vrijdagmiddag 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harrie Beijk; Harry Kaak, Frank Heeren en Appie Koenders
Telefoonnummer(s): resp. 0485-531910 en 0485-516619

Ronde stenen bergmolen "Martinus" te Beugen
Openingstijden: woensdag van 9:30 tot 12:30 uur
zaterdag van 9:30 tot 13:00 uur
Molenaar(s): Harm van Es, Pieter Aarts en Marko Sturm
Telefoonnummer(s): resp. 0485-578613 en 0485-573616

Ronde stenen bergmolen "Jan van Cuijk" te Cuijk
Openingstijden: zaterdag 9:30 tot 13:00 uur
Molenaar(s): Johan Reijnders en Stefan Willems
Telefoonnummer(s): resp. 06-55587288 en 06-29265501

Achtkante bergmolen "Bergzicht" te Gassel
Openingstijden: woensdag van 10:00 tot 15:00 uur
Molenaar(s): Jan van Haren en Jos van der Heyden
Telefoonnummer(s): 0846-472419 en 06-19499455

Ronde stenen bergmolen "De Reus" te Gennep
Openingstijden: woensdagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harry Kaak, Jan Coopmans en Coby Weerts
Telefoonnummer(s): resp. 0485-516619 en 0485-511760

Zeskante bergmolen "Mariamolen" te Haps
Openingstijden: zaterdag- of zondagmiddag van 15:00 tot 18:00 uur
Molenaar(s): Don Werts; Robbert en Sytske Verkerk
Telefoonnummer(s): resp. 0485-322460 en 0485-313647

Achtkante bergmolen "Gerarda" te Heijen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harry Kaak en Frans Rademakers
Telefoonnummer(s): 0485-516619

Ronde stenen grondzeiler "Joannusmolen" te Heumen
Openingstijden: alleen op afspraak
Molenaar(s): Wim Thönissen
E-mail: info@joannusmolen.nl

Achtkante stellingmolen te Linden / Katwijk
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:30 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Peter Simons en Rob Snel
Telefoonnummer(s): resp. 0485-313673 en 024-3582526

Ronde stenen bergmolen "De Korenbloem" te Mill
Openingstijden: niet geopend voor bezoek (in restauratie)
Molenaar(s): geen

Standerdmolen "Maasmolen" te Nederasselt
Openingstijden: zaterdagmiddag van 12:00 tot 17:00 uur
dinsdagmorgen van 9:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Frans Heessen en Rob Snel
Telefoonnummer(s): resp. 024-6961217 en 024-3582526

Ronde stenen bergmolen "De Vooruitgang" te Oeffelt
Openingstijden: zaterdagmorgen van 10:00 tot 13:00 uur (winter) of 9:00 tot 12:00 uur (zomer)
Molenaar(s): Theo van Bergen en John Houben
Telefoonnummer(s): resp. 0485-361718 en 0485-320994

Standerdmolen "De Korenbloem" te Oploo
Watermolen te Oploo
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Jan van Riet en Sabine Hillebrecht
Telefoonnummer(s): 0485-383551

"De Bovenste Plasmolen" te Plasmolen
Openingstijden: iedere tweede zondag van de maand van 11:00 tot 16:00 uur (van mei tot en met oktober)
Molenaar(s): Karel Siebers en Peter Pouwels
Machinist: Theo van de Berg
Telefoonnummer(s): resp. 024-6963357 en 024-3974266

Ronde stenen stellingmolen "Luctor et Emergo" te Rijkevoort
Openingstijden: dinsdagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
zaterdagmiddag van 13:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Mari Goossens, Paul Verheijen en Petro Boon
Telefoonnummer(s): 0485-573815

Ronde stenen bergmolen "De Heimolen" te Sint-Hubert
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Walter Cornelissen
Telefoonnummer(s): 0485-478818

Ronde stenen bergmolen "Rust na Arbeid" te Ven-Zelderheide
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Ludger Pauls
Telefoonnummer(s): 0485-515789

Standerdmolen "De Hamse Molen" te Wanroij
Openingstijden: zaterdag van 10:00 tot 14:00 uur
Molenaar(s): Jan Selten en Jos Verberk
Telefoonnummer(s): resp. 0485-452587 en 0485-578243

N.B. De openingstijden zijn slechts een indicatie. In sommige gevallen is/zijn de molenaar(s) niet of op een ander tijdstip aanwezig. Wilt u zeker zijn van een bezoek aan de molen, dan adviseren wij u telefonisch contact op te nemen met de desbetreffende molenaar(s).

www.boladviseurs.nl

bol

- Accountancy
- Fiscaal
- Juridisch
- Corporate Finance
- Internationaal
- HRM

BEIJK

molenmakers

boutrestaurateurs

Beijk Molenbouw BV
Rimpelt 15a, 5851 EK AFFERDEN
tel. 0485-531910, fax 0485-532305
www.beijk.biz

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS TITULAER

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Voor de beste kunstmaalstenen als ook blauwe basaltlavamaalstenen.
Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model)
demonstratiestenen (doorsnede: 10, 15 of 20 cm.)
en huishoudmolens.
Zeer snel en vakkundig scherpen van uw molenstenen en
maaltechnische adviezen.
www.molenstenen.nl
Werkplaats: Rijksweg 146 6586 AB Plasmolen, Nederland
Telefoon: 024-696 36 54 / Fax: 024-696 36 57
GSM: 0653667686 / E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Als je vooruit wilt in de veehouderij, kom dan eens met Hendrix praten.

Natuurlijk moet uw voerleverancier verstand hebben van voer. Maar hij moet ook met verstand van zaken kunnen meepraten over huisvesting, gezondheid, bedrijfsontwikkeling en milieu. Want uw bedrijfsresultaten hangen van veel meer af dan van voer alleen.
De Legpluimveegroep durft verder te kijken dan het voer dat zij leveren. Zij hebben een praktische kijk op hoe je een boerenbedrijf gezond kunt houden, nu én in de toekomst. Dat wordt des te belangrijker nu het er steeds meer om draait om de kosten te beheersen.

Hendrix

Legpluimveegroep
Hoofdstraat 4
6598 AD Heijen
telefoon 0485-490777

a nutreco company

Powered by HAVENS Since 1845

Voor ieder dier het juiste voer!
www.havens.nl

Meer informatie?
Tel.: (0478) 638 238
info@havens.nl